

Des del Sud

Gregorio Mirabal

“Hem de sincerar la relació de cooperació”

Gregorio Mirabal pertany a l'ORPIA, Organització Regional dels Pobles Indígenes de l'Amazònia, i va participar a finals de maig a les Jornades “Les veus de l'Amazònia. Present i futur dels pobles amazònics i el seu entorn”. Amazònia Assembla de Solidaritat, el Centre d'Estudis Amazònics i Alternativa Solidària-Plenty van reunir a Barcelona, per primera vegada, dirigents indígenes de tota la conca amazònica. Gregorio Mirabal és professor i especialista en planificació educativa, va ser un dels primers líders a denunciar la biopirateria al seu país, i va aconseguir frenar la comercialització de la base de dades Biozulua, que recollia els coneixements ancestrals dels indígenes veneçolans.

FCONGD - La realitat de la minoria indígena veneçolana és molt desconeguda. Quan sorgeix la seva organització?

Mirabal - Als anys 90 irrompre una nova generació de líders formats a les missions. El 1993 t'loc la matança d'Haximú que va impactar molt la nostra gent (indígenes ianomani van ser assassinats per garimpeiros -buscadors d'or- a la frontera amazònica del Brasil amb Veneçuela). Aquell any el nou Govern pretén fer una carretera transamazònica, al començament de la qual vivien els piaroa, una cultura que no està d'acord amb aquest tipus de desenvolupament. A més, tota la gent que havia arribat als nostres territoris a la recerca d'aquest altre tipus de desenvolupament, del “nuevo Dorado”, estaven enviant terres. D'aquesta manera, vam decidir reunir-nos i crear una organització que ens representés per enfrontar-ho. També aquell any el nostre territori passa a ser estat amazònic: una nova estructura de govern que sens dubte no era indígena, i una proposta del nou governador de dividir el territori en set municipis -i així ens dividia a nosaltres. Aleshores hi vam començar a actuar. Des d'aquella primera vegada en que els indígenes vam aparèixer protestant, quan ni

tan sols no figuràvem a la Constitució, fins avui, hem aconseguit que s'asseguessin a la taula a negociar. Arribem així al procés constituent (1998-2000): vam fer una proposta de drets per a la nova Constitució i es va aprovar tot. Allà hi va haver un canvi molt fort, perquè a partir de llavors ja no era cridar i lluitar sinó presentar propostes. El Govern va jugar amb nosaltres perquè no ens va donar suport, vam haver d'organitzar-nos-hi. En aquests moments comencem el disseny de polítiques públiques per a pobles indígenes i no hi ha res escrit. Tenim tres representants a l'Assemblea Nacional, però les nostres lleis triguem perquè som molt pocs, percentualment, a Veneçuela. Després del congrés de la COICA (Coordinadora de les Organitzacions Indígenes de la Conca Amazònica), al juny, i del V Congrés Nacional Indígena de Veneçuela, al juliol, definirem el nostre futur com a conca amazònica, el nou paper de les nostres organitzacions, dels nostres líders.

FCONGD - El fet de tenir Chávez al Govern, els dóna algun avantatge respecte a la resta de pobles indígenes de l'Amazònia? La Constitució és de les més avançades en reconeixement de drets.

Mirabal - La Constitució va ser producte de la consulta que vam fer als líders indígenes de l'Equador i de Colòmbia que venien de processos constituents on ja s'havia avançat molt. L'aprovació de la Constitució, el lliurament dels nostres territoris... El tràmit legal està fet, el president s'hi ha compromès, però moltes instàncies del Govern no estan d'acord amb les nostres demandes. Alguns ministeris veuen com un perill per a la sobirania els nostres drets: el de Mines perquè diu que hi ha massa recursos als

nostres territoris i que nosaltres no estem capacitats per gestionar-los, el Ministeri de Defensa veu el perill que ens independitzem. A més, el nostre president té una proposta de desenvolupament per a Amèrica Llatina, l'ALBA, l'Alternativa Bolivariana per a les Amèriques. El nostre Govern va de dret cap a aquesta política continental... L'ALBA planteja un model de desenvolupament endogen i nosaltres plantegem que tenim un altre model de desenvolupament complementari que volem que s'apliqui al nostre territori. I aquest model, que ja està tractant d'aplicar-se a Veneçuela, té molta resistència perquè va en contra del que estava establert abans. En aquests quatre anys no s'ha pogut avançar gaire perquè hi ha una guerra d'interessos, l'aprovació de lleis va molt lenta, aturades, anys electorals...

FCONGD - Nacions Unides ha hagut de declarar un nou Decenni dels Pobles Indígenes perquè entre el 1994 i el 2004 no hi ha hagut resultats, però, al mateix temps, el Consell Nacional d'Intel·ligència dels Estats Units veu en els indígenes llatinoamericans la nova amenaça.

Mirabal - Respecte a la Declaració dels Drets dels Pobles Indígenes de les Nacions Unides, el desembre hi va haver una vaga de fam perquè ja portem gairebé 20 anys i cada dia ens corregeix una paraula, una coma... És una negociació indirecta dels nostres drets. Les discussions són a Europa, Nova York, criden als pobles indígenes al terreny que no és d'ells, financen un indígena, dos... Van crear el Forum Permanent on hi ha tres indígenes que representen Amèrica Llatina, un per regió, i quan parlem amb ells, la situació és la mateixa: som per distreure. El Decenni no ha funcionat perquè no es veu la veritable realitat dels pobles indígenes, només són declaracions.

Mirabal, a la seu de la FCONGD

“Hi ha ONG que s'han guanyat el seu lloc i cada vegada tenim més clar que volem de la cooperació”

I som l'amenaça perquè estem vivint sobre la nostra maledicció. L'Amazònia, els nostres territoris, són plens de minerals, la major reserva d'aigua dolça... La potència que controli això serà un poder al món... aquest és el rerafons de tot. Se'ns ha acusat de revolució indígena radical i amb aquesta informació tergiversada volen justificar la invasió i l'expropiació del nostre territori.

FCONGD - Vostè va dir a les Jornades que la cooperació amb els pobles indígenes havia millorat, però de que es tracta, d'una relació, d'un procés en marxa amb molts moments de desconfiança? La declaració del Puxirim, l'espai indígena coordinat precisament per la COICA, del Fòrum Social Mundial, deia “fora els invasors de les nostres terres, fora les ONG de les nostres terres”.

Mirabal - Dins de l'estructura de la COICA hi ha moltes ONG, i moltes de nord-americanes. Aquesta declaració neix d'un mala comunicació interna. Aquest missatge era per a aquestes ONG dels Estats Units que són dins i no volen sortir-ne. El seu discurs no va amb l'acció. No se sent la seva presència en la defensa dels nostres drets. Però nosaltres creiem que hi ha ONG que s'han guanyat el seu lloc, i cada vegada tenim més clar que volem de la cooperació. Una relació millora quan són clars els objectius, el lloc de cada un, i el repte que tenen els pobles indígenes en aquests moments té molt a veure amb el suport extern. Al món globalitzat, qui s'aïlla no té gaire futur. Aquest any és clau per iniciar una nova etapa, necessitem molt suport tècnic i econòmic, i sobretot obrir espais de defensa no només a l'Amazònia sinó als EUA, a Europa... Establir aliances veritaderes i no només firmar convenis.

“Se'ns ha acusat de radicals per justificar la invasió del nostre territori”

FCONGD - Com ha de ser aquesta nova cooperació?

Mirabal - Si tu vols col·laborar amb mi i m'esperes a la porta de casa teva i em dones els diners a la porta de casa teva però no m'hi deixes entrar, aquí no hi ha relació de cooperació. No. Primer t'hi convido a menjar, arribes a casa meua, mengem i després parlem de feina. La cooperació és al revés: tens seu?, què necessites?, veurem si has retut comptes... Se senten coses com “ja ve l'indi a demanar”, “l'altra vegada no van pagar: segur que s'ho beuran tot” Hi ha molts prejudicis. Igualment de l'altra banda: “ja vénen aquests blancs amb diners”. Hem de sincerar aquesta relació, fer-la més humana, que es potenciï més la relació de veure'ns la cara, de compartir.

FCONGD - Les principals demandes per a la cooperació, que ha portat a Barcelona, són territori, educació i governabilitat.

Mirabal - Per construir una proposta has de parlar el mateix llenguatge que el Govern, un llenguatge tècnic, i tenir poca capacitat tècnica. La majoria dels nostres territoris estaran aprovats a finals d'any, però estan sota un sistema de govern que no és indígena; tenim la propietat de la terra però el governador de la regió és antiindígena: els projectes de desenvolupament vénen de l'Estat i volem treballar el tema de la governabilitat, dels nostres propis plans de desenvolupament. Tenim alcaldes indígenes però que reten comptes de la seva gestió en un model aliè on, sobretot, en la part administrativa hi ha molts paranys. Hem de tenir la força suficient en allo propositiu, que és per on generalment s'han introduït elements que no surten del pensament indígena. No hem tingut l'experiència de governar el nostre poble, i si no avancem cap a això, el més segur és que la gent no veurà sortida i voldrà negociar, lliurar els territoris i trobar algun benefici.

Igualment, tenim escoles indígenes, mestres indígenes, la llei... Però no tenim universitats indígenes a prop del territori, els textos dels mestres són en castellà, no estan actualitzats,

El paper de les ONG va ser debatut durant l'entrevista

estan aplicant el mateix model que a la ciutat, no hi ha pressupost... Moltes vegades es donen diners per a coses que els pobles indígenes no necessiten. La cooperació porta la solució ràpida: et poso el tècnic, el metge, l'advocat, t'ho poso tot, t'ho pago. No s'està donant prou importància a la formació de la nostra gent. Els últims dos anys he anat insistint que una de les lluites més fortes que tenen els pobles indígenes és la destrucció dels seus líders. Molts estan morts, alcoholitzats, relegats... o treballant per al Banc Interamericà de Desenvolupament o per al Banc Mundial. La imatge que té la cooperació del líder és que ha de lluitar, però en realitat no té per pagar l'autobús quan surt de casa seva i els fills no tenen res per menjar... Aquest és el líder que val per a la cooperació. Treballar com a líder no et permet de fer una altra feina, i la cooperació no ha volgut reconèixer-ho. Part de la nostra gran crisi de lideratge és aquesta. A Veneçuela volem una institució nacional indígena per donar el valor als líders, perquè tinguin una feina. El tècnic té garantit on dormir, menjar... però el líder no, i aquesta és una relació desigual: aquest hauria de ser un dels temes clau de l'agenda de la cooperació.

FCONGD - Lliavors, les Jornades són una bona cooperació?

Mirabal - Si. En les Jornades de Barcelona s'ha invertit per a la reflexió, per veure cap a on anem. Generalment s'inverteix per a projectes puntuals i no es revisa el tema de la creació de capacitats. Aquesta jornada ha estat vàlida en aquest sentit, per poder avançar.

Més informació:
J. Daniel Oliva, “La cooperación con los pueblos indígenas”, CIDEAL, 2005
Informació, Jornades “La veu de l'Amazònia”:
www.jornadesamazonia.pangea.org/int.html#05
Forum Permanent de Qüestions Indígenes de l'ONU:
www.un.org/esa/socdev/unpfi/index.html
Declaració Forum Social Mundial del Puxirim d'Arts i Sabers Indígenes, gener 2005:
www.coica.org/sf/5m/05documents/declaracion_final.html
Habitants de l'Amazònia contra Texaco:
www.Amazoniavive.org/
Coordinadora de les Organitzacions Indígenes de la Conca Amazònica:
www.coica.org

Gregorio Mirabal

El segon tsunami de Tailàndia

A Tailàndia, a causa del tsunami, van morir més de 5.000 persones, de les quals una mica més de 2.000 eren estrangeres. Xifres molt significatives tenint en compte que a la costa d'Andaman, al sud-oest del país, en la "centreamèrica asiàtic", convivia el turisme de luxe, als voltants de Phuket, i prop de 400 comunitats de pescadors.

A través de la iniciativa pionera del moviment internacional Via Campesina de crear un fons per ajudar directament els grups locals afectats, vam descobrir la fortalesa de la xarxa d'organitzacions populars d'aquesta zona, tan desconeguda per la cooperació catalana. De fet, hi ha una Coordinadora de Comitès de Desenvolupament formada per 300 ONG de 16 xarxes que donen suport als moviments socials des de 1985.

El mes d'abril van visitar Barcelona alguns representants de la Coalició per a la Reconstrucció de la Costa d'Andaman que inclou fins a 30 grups de la societat civil, ONG i acadèmics. Pongtip Samramjit, Thonglor Kwanthong, Bunchar Pongpanich i Aren Phrakhong van portar a Barcelona la veu de la Federació de Comunitats de Pescadors del Sud (FCPS), organització membre del Fòrum Mundial de Pescadors, de la Rural Reconstruction Alumni and Friends Association (RRFAA), associació que des de 1983 estudia els impactes de les polítiques del Banc Mundial sobre l'agricultura i, sobretot, de l'Assemblea dels Pobres, l'organització més forta de Tailàndia i de la qual formen part les anteriors, juntament amb altres organitzacions pageses, indígenes, pesqueres i urbanes que lluiten des de fa anys contra les represes i pel dret a la terra i l'habitatge.

FCONGD - Com va ser la coordinació de l'ajuda en el primer moment? El Govern tailandès mai va sol·licitar ajut humanitari.

FCPS - En el primer moment l'ajuda més immediata va ser local: els propis afectats es van autoorganitzar i coordinar. El que va arribar del Govern i de l'exèrcit no s'ajustava a les necessitats de la població, no respectava les xarxes establertes i, fins i tot, van originar grans conflictes perquè no sabien identificar ben bé quins eren els afectats i qui s'aprofitava de la situació. El Govern volia demostrar internacionalment que Tailàndia no és un país en vies de desenvolupament sinó un dels més desenvolupats de la regió asiàtica. Van desestimar l'ajuda internacional i la inversió econòmica que hi van fer va ser irrisòria. Respecte a l'ajuda internacional, van saltar de cop sobre la zona amb menjar, tendes de campanya, aigua, medicines... i amb els seus programes específics que no permeten utilitzar els diners per a altres coses. Encara que els comitès locals van establir algunes necessitats, la força dels finançadors internacionals fa que aquests imposin els seus criteris. Això passa, per exemple, amb la reconstrucció de cases. A la nostra coalició, com que no tenim aquests grans finançadors, tampoc no tenim aquests conflictes.

Els grans organismes internacionals com la FAO, el BM, la UE, ens volen ajudar però en el fons només volen importar menjar dels Estats Units i d'Europa a l'àrea, i això podria destruir l'economia local perquè es rebaurien els preus de la nostra producció (arròs, peix, cereals...). Les poblacions d'Sri Lanka, Indonèsia, Índia, i

no els donants, han de poder decidir quina ajuda volen del Programa Mundial d'Aliments. L'ajuda es va fer de tres maneres: directa, centralitzada i en xarxa. En el primer cas, els donants van anar directes a les víctimes i es va centrar en persones, famílies i, en algun cas, comunitats, però es van generar conflictes entre els beneficiaris. El segon model suposava que diverses organitzacions es coordinaven i repartien l'ajuda, la qual cosa assegurava una certa equitat, però, per contra, arribava molt poca ajuda perquè el centre coordinador consumia molts recursos per a la gestió. Nosaltres treballem en xarxa a partir d'uns nodes que accepten la nostra filosofia d'assistència a les comunitats. En aquests nodes poden participar actors governamentals. De fet, hem col·laborat amb el Departament de Pesca per fer el diagnòstic de les necessitats, i és important per evitar el caos però tampoc no obliguem a altres actors governamentals perquè es coordinin amb nosaltres. De les 400 comunitats de pescadors afectades, 200 ho eren en un grau més alt i especialment 50 van quedar molt malmeses. Donat que és impossible atendre a tothom prioritzem aquelles comunitats amb les quals hi havia una relació prèvia, que en molts casos pot ser de 15, 20 anys, que ja tenien uns comitès estructurats i vincles amb la Federació de Pescadors... Això suposa treballar amb unes 125. Fins ara ens han donat suport econòmic: Via Campesina i Oxfam (Bèlgica i Anglaterra). La UE tenia un programa adreçat als pescadors que no funcionava per la via governamental i el que han fet les ambaixades de França,

Alemanya i Noruega ha estat treballant directament amb la nostra xarxa. La majoria de les ambaixades, però, van canalitzar l'ajuda a través de Creu Roja.

FCONGD - La vostra idea, doncs, és que els grups locals de pescadors siguin els actors principals en el procés de recuperació?
FCPS - Sí. En el primer moment vam ajudar a cobrir les necessitats immediates i vam fer servir els comitès locals i les organitzacions comunitàries existents com a centres de coordinació, però en els nodes més consolidats treballem la qüestió de l'empoderament. Alguns nodes, però, es van crear només per impulsar projectes productius i per a la gestió dels fons econòmics, que és quelcom molt més fàcil, però la nostra idea va molt més enllà.

Entrevista amb representants tailandesos a la FCONGD

Efectes del tsunami a la costa d'Andaman

"El Govern creu que és l'oportunitat per redefinir la zona turística, i els grups immobiliaris per crear complexos turístics"

FCONGD - El Govern ha posat en marxa l'Andaman Recovery Plan per a la reconstrucció del teixit turístic amb ajuts per als negocis afectats. És veritat que hi ha moltes pressions per abandonar la zona?

FCPS - Sobretot immobiliària per construir a la zona. Tothom intenta ara aprofitar l'avinentesa. El Govern creu que és l'oportunitat per redefinir la zona turística, i els grups immobiliaris per crear complexos turístics amb platges idíl·liques. El turisme és una de les principals fonts d'ingressos del país. Tailàndia viu del turisme i els serveis. A la població se li estan bàsicament donant tres raons per marxar: la seva pròpia seguretat, la cura del medi ambient (perquè diuen que volen fer parcs naturals que visitarien els turistes) i el desenvolupament econòmic. Nosaltres creiem que tenim dret a no moure'ns d'aquí. A Sri Lanka el Govern ha desplaçat la població però nosaltres estem ajudant la gent a reconstruir casa seva al mateix lloc. Ens alguns indrets la policia pressiona els habitants i alguns líders han hagut de sortir de les seves terres.

Treballem en la reconstrucció de l'habitatge. El Govern, en zones establertes, dona ajuts però també posa condicions i, a més, marca el disseny de la construcció, tot i que molta gent no ho accepta. Et donen 2.000 euros per a la casa però si no la fas com vol el Govern només et paga 600 i estàs obligat a signar un paper conforme hi renunciaves. Un altre problema és el dels títols de propietat. A la zona hi vivia, des de feia 30 anys, la minoria ètnica "moken" o "gitanos del mar" amb les seves cases tradicionals però sense títols de propietat. El Govern està declarant algunes zones com d'especial interès econòmic i mou la població cap a la muntanya, amb la qual cosa només els queda el recurs de treballar com a empleats dels complexos turístics. Hem de tenir en compte que molta de la població autòctona que desenvolupava aquest tipus de feina va morir a conseqüència del tsunami. Encara estarem

més al servei dels turistes però és que, a més, el Govern transmet a la població que deixar la pesca i dedicar-se al turisme constitueix una millora econòmica i social.

FCONGD - Com ha quedat afectat el sector de la pesca?

FCPS - Hi havia tres tipus de pescadors a Tailàndia: els de la pesca tradicional, els dels grans vaixells i els de les piscifactories. Els pescadors tradicionals es dediquen al consum local. Per al PIB del Govern no hi compten, però pesquen peix bo i fresc, que alimenta la gent.

Àrea afectada pel tsunami

Les indústries pesqueres treballen per a l'exportació. Amb els seus aparells destrueixen el medi ambient però són una font important de divises. Les piscifactories també són un gran negoci però erosionen la costa. Tots dos sistemes creen problemes als pescadors tradicionals que són molt petits davant aquestes empreses. En el moment de rebre ajudes pel tsunami, el Govern només ha reconegut les grans indústries pesqueres. Està donant compensacions per barca, si ha estat totalment destruïda, però si la destrucció és parcial, que és en la majoria dels casos, dona 10 vegades menys del preu real de la reparació. Si la gent no està organitzada és difícil que pugui negociar tot això. A abans del tsunami els pescadors tradicionals havien de lluitar pel seu model

Els pescadors van perdre el seu mitjà de vida

de pesca, pel seu dret a alimentar-se i per la seva sobirania alimentària, per poder pescar en la seva àrea, etc. El Govern ha pronosticat que en sis anys desapareixeran els pobres, però el que desapareixerà seran els pescadors que acabaran treballant tots per a l'agroindústria. Ara, la policia i el govern, pressionats per les grans empreses, impedeixen la distribució del nostre peix. La part positiva de tot això és que les comunitats de pescadors estan organitzades i lluitant pels seus drets: pel dret a romandre en la seva terra, al llarg de la línia costera, pel dret a tenir allà les seves cases. També pel dret a pescar i que no privatitzin el mar, que no augmentin el PIB a costa de desequilibrar l'ecosistema. És una bona oportunitat per estendre la presència de la Federació de Pescadors i per enfortir-la. Cal organitzar-se entre les poblacions, entre les xarxes, i aquestes amb la Federació de Pescadors, trobar la manera de gestionar tot això. Volem també fer aliances amb els sense terra del país, una organització que funciona en tot l'àmbit nacional. Tenim els mateixos problemes a Malàisia, Myanmar (antiga Birmanïa) i Tailàndia, també cal coordinar-se a la regió. Al marge del dret a la terra i a la sobirania alimentària, hem de treballar per una altra política pesquera, i contra el model que representa la cria de gambeta en piscifactories que té un terrible impacte i destrueix els manglars. Hem de ser forts perquè aquest tsunami és molt pitjor que el primer, i seran temps durs per als pescadors.

Més informació:
Coalició per a la Reconstrucció d'Andaman:
www.saveandaman.com
Rural Reconstruction Alumni and Friends Association (RRFAA):
www.asianwomenonline.com/webworkshop/rrfaa/
Via Campesina
www.viacampesina.org
"El tsunami més allà de la ajuda humanitària".
Peter Rosset i Maria Elena Martínez.
www.agoradorsud.org/noticia.php?id_noti=37